

Çocuk İşçiliği İzleme ve Önleme Derneği Vaka Yönetim Rehberi

1. Giriş

Bu rehber, Çocuk İşçiliğini İzleme ve Önleme Derneği'nin (bundan sonra "Dernek" olarak anılacaktır) çocuk işçiliği vakalarını yönetme sürecini standardize etmek ve iyileştirmek amacıyla hazırlanmıştır. Rehber, Dernek çalışanları, gönüllüleri ve ilgili paydaşlar için bir başvuru kaynağı olarak hizmet verecektir.

Çocuk işçiliği; çocukların okulda olmaları gereken zamanda veya çok erken yaşlarda çalışmaları sebebiyle veya asgari çalışma yaşına ulaşmış olsalar bile (genellikle 15) yaptıkları iş 18 yaş altı bir kişinin duygusal, gelişimsel ve fiziksel sağlığına zararlı olduğu için kabul edilebilir değildir. Birçok çocuk işçi; angarya veya zorla çalıştırma, çocukları silahlı çatışmalarda kullanma, sömürü için çocukların insan ticaretlerinin yapılması, cinsel sömürü, yasa dışı çalıştırma veya sağlıklarına, güvenliklerine veya ahlaki durumlarına zarar vermesi muhtemel diğer işlerde çalıştırma gibi çocuk işçiliğinin en kötü biçimlerinin halidir. Acil durum bağlamlarında, yaşama imkânlarının, aileyi geçindirenin ve eğitime erişimin olası kaybıyla ve aileler parçalanmasıyla ve yerlerinden edilmeleriyle çocuklar, çocuk işçiliğine (özellikle en kötü biçimlerine) karşı daha korunmasız hale gelirler

Acil bir durum:

- Çocuk işçiliğinin en kötü biçimleriyle karşılaşma ihtimalini artırabilir;
- Çocuk işçiliğinin en kötü biçimlerinin yeni kurbanları olmasını tetikleyebilir;
- Çocukların iş aramada kendilerini sömüren iş ortamlarına atabilecek güvenli olmayan yollara başvurusuyla sonuçlanabilir.

Bir acil durumdaki çocuk koruma müdahalesinin, mümkün ölçüde kapsamlı olması gerekirken belirli bir bağlamda tüm çocuk işçiliğine müdahale etmenin karmaşıklığı göz önüne alındığında müdahale, acil durum tarafından kötüleştirilen veya acil durumla ilgili olanlardan başlayarak çocuk işçiliğinin en kötü biçimlerine öncelik vermelidir. Çocuk işçiliğinin en kötü biçimleri, çocukların üretim faaliyetlerinde kullanılmasının bir alt kümesidir ve ortadan kaldırılması gerekir. Çocuk işçiliğinin en kötü biçimleri altında çalışan çocukların büyük çoğunluğu, tehlikeli iş kapsamında çalışmaktadır. Çocuk işçiliğinin en kötü biçimlerine örnek diğer hususlar arasında angarya ve zorunlu işçilik, çocukların silahlı çatışmalarda kullanılması, cinsel ticaret veya ekonomik sömürüye yönelik kullanılmaları, cinsel sömürü ve yasadışı çalıştırılmaları vardır.

2. Amaç ve Kapsam

Bu rehberin amacı, Dernek'in çocuk işçiliği vakalarını tespit etme, değerlendirme, müdahale etme ve izleme süreçlerini açık bir şekilde tanımlayarak, çocukların haklarını korumak için risklerin azaltılmasına hizmet etmektedir. Rehber, her türlü çocuk işçiliği vakasını (en kötü biçimdeki çocuk işçiliği dahil) kapsar ve Dernek'in faaliyet gösterdiği tüm coğrafi bölgelerde geçerlidir.

3. Tanımlar ve Kavramlar

3.1. Çocuk işçiliği: 18 yaşın altındaki kişilerin, yaşlarına, gelişim düzeylerine ve eğitimlerine uygun olmayan işlerde çalıştırılmasıdır.

3.2. En kötü biçimdeki çocuk işçiliği: Çocukların köleleştirilmesi, zorla çalıştırılması, fuhuşa veya pornografiye dâhil edilmesi, uyuşturucu madde üretiminde kullanılması, tehlikeli işlerde çalıştırılması gibi çocukların fiziksel, psikolojik veya sosyal gelişimini olumsuz etkileyen işlerdir.

3.3. Vaka yönetimi: Bir çocuğun işçilikten kurtarılması ve yeniden entegrasyonu sürecinde, çocuğun ihtiyaçlarının belirlenmesi, uygun hizmetlerin sunulması ve sürecin izlenmesidir.

3.4. Çocuk koruma: Çocuklara karşı istismarın, ihmalin, sömürünün ve şiddetin önlenmesi ve bunlara müdahale edilmesidir. Dolayısıyla Çocuk Koruma, çocuk haklarının tümünü değil bu hakların bir alt kümesini işaret eder.

3.5. Görev sahiplerinin sorumluluğu: Çoğu durumda çocuk koruma faaliyetlerinin eşgüdümünün sağlanmasında devlet, belediye, sivil toplum örgütü ve sosyal taraflar temel sorumluluk taşırlar ve eşgüdüm mekanizmasına liderlik veya yardımcı liderlik yapabilirler. Devlet ve belediye yetkililerinin eşgüdüm mekanizmasının kalıcı üyeleri olmadığı yerlerde, onlarla mümkün olduğu ölçüde birlikte hareket edilmesi, eşgüdüm mekanizmasındaki üyelerin sorumluluğudur.

3.6. Stratejik haritalama: Çocuk hakları ve koruma alanında çalışan sivil toplum örgütleri başta olmak üzere il-ilçe belediyeler, muhtarlıklar, valilik ve ilgili birimlerin hizmet sunumların iyileştirilmesi ve görünür kılınmasıdır.

4. İlkeler

4.1. Eylemlerinizi nedeniyle çocukların daha fazla zarara uğramasından kaçının!: çocukların daha çok tehlikeye ya da haklarını kullanamama riskine maruz kalmalarından kaçınmak amacıyla yapabilecekleri her şeyi mümkün olduğu ölçüde yapmalıdırlar.

4.2. Çocukların tarafsız kamusal desteğe erişimlerini sağlayın!: Farklı yaşlardaki kız veya erkek çocuklarının, çocuk korumaya veya diğer hizmetlere erişimleri daha az düzeyde olabilir. Bazı çocuklar sosyal pozisyonları veya etnik kimlikleri dolayısıyla dışlanabilir. Bu durum insanlar arasındaki daha geniş ayrımcılık hallerini yansıtabilir. Belirli çocuklar; evde üstlendikleri görevler (diğer çocukların ve yaşlı yetişkinlerin bakımı gibi), çalışma saatleri, hareket edememeleri veya engelleri, bakım düzenlemeleri (örneğin, bu çocuklar yatılı bakım kapsamındaysa ya da evin düzeni çocuk tarafından sağlanıyorsa veya ailedeki yetişkinlerden biri ya da daha fazlası öldüyse veya iş aramak için aileyi terk ettiyse) gibi faktörleri içeren kendi şartları dolayısıyla dışlanabilir.

4.3. Çocukları şiddet ve tehditten kaynaklanan fiziksel ve psikolojik tehlikelerden koruyun!: Çocuklar “şiddetten, kendi isteklerine karşı hareket etmeye zorlanmaktan veya ikna edilmekten ve bu tür istismar korkusundan” korunurlar. Çocukların tehlikelerden korunması temelde hükümetlerin sorumluluğu olmasına rağmen tüm çocuk koruma müdahaleleri; çocukları daha güvenli hale getirmenin, çocukların ve ailelerinin güvende kalma çabalarını kolaylaştırmanın ve çocukların risklere maruz kalmalarını azaltmanın yollarını aramalıdır.

4.4. Çocuk haklarını talep etmelerinde, mevcut çözümlere erişimlerinde ve istismarın etkilerinden kurtulmalarında yardım edin!: Çocuklar hak sahipleridir. Çocuk koruma çalışanları ve insani yardım alanında faaliyet gösteren diğer kimseler mümkün olduğunda, müdahalelerin kendi haklarını talep etmeleri konusunda çocuklara destek olmasını ve onların adına haklarını talep etmeleri için aileleri ve bakıcıları gibi diğer kimseleri de desteklemesini sağlamalıdır. Bu durum kapsamına doğum kayıtlarının teşvik edilmesine ve belgelerin güvenliğinin sağlanmasına veya kaybolan belgelerin yenilenmesine yönelik çalışmalar girer. Bu kapsamda ayrıca çocukların yerel, ulusal veya uluslararası düzeyde adli yardım benzeri çözümlere erişimlerinin sağlanması da yer alır. Son olarak bu durum yasaya göre miras veya mülk iadesi gibi haklarını talep etmeleri için çocukların desteklenmesini kapsar; bu ise çocukların kendilerini koruyabilme ve diğer hakları talep etme yeteneklerinde önemli bir etken olabilir.

4.5. Çocuk koruma sistemlerini güçlendirin: Çocukları koruyan kişiler, süreçler, yasalar, kurumlar ve davranışlar -yani çocuk koruma sistemleri- zayıflayabilir ya da etkisizleşebilir. Bununla birlikte müdahale aşaması, topluluk temelli sistemler dahil olmak üzere derneğin çocuk koruma sistemlerinin geliştirilmesinde ve güçlendirilmesinde fırsat sunar.

4.6. Çocukların dirençlerini güçlendir: Çocuklar, genellikle pasif ve bağımlı olarak tasvir edilmelerine rağmen ailelerinde ve topluluklarında doğal, aktif katılımcıdırlar. Bir kriz öncesinde birçok çocuğun ailevi sorumlulukları vardır; bunlar kendi kararlarını kendileri alırlar ve okullarında veya akran gruplarında liderlik yapabilirler. Krizler esnasında ise çocuklar; sorunları çözerek veya aile üyeleri, akranları veya dini liderler gibi kişiler dahil olmak üzere dışarıdan destek alarak acil durumların getirdiği ilave risk ve baskılarla başa çıkmaya çalışırlar. Çocukların içinde bulundukları şartları ele almada ve bunlarla başa çıkmada ne kadar başarılı olduğu, risklerin şekline ve sosyal çevrelerindeki koruyucu etmenlere ve ayrıca kendi güçlü yönlerine ve kapasitelerine bağlıdır. Savunmasızlık bir çocuğun ilgili bir ebeveyn ile yaşamak, destekleyici arkadaşlara ve

yardım aramak için iyi becerilere sahip olmak benzeri koruyucu faktörlerden yoksun olduğu durumlarda ve çok katmanlı risklerle karşılaştığı zamanlarda ortaya çıkabilir. Bir çocuğun etrafındaki koruyucu etmenlerden risk faktörlerinden fazla ise direnç ortaya çıkar. Aynı şekilde, sorun çözme becerisi gibi güçlü yönleri bulunan çocuklar, kriz ortamını oldukça etkili biçimde idare ederek, kendilerinin ve ailelerinin refahlarını destekleyecek karar alabilirler.

5. Vaka Tespit ve Bildirim Süreçleri

- **Vaka tespiti:** Çocuk işçiliği vakaları, Dernek çalışanları, gönüllüleri, aktivist, aileler, çocuklar veya diğer ilgili kişiler tarafından tespit edilecektir.
- **Bildirim:** Çocuk işçiliği vakaları, Derneğin 0322 450 75 47 nolu telefon numaralı aracılığıyla, www.istedegilokulda.org/iletisim sekmesini ve/veya bilgi@istedegilokulda.org – istedegilokulda@gmail.com aracılığıyla bildirilmektedir. Bildirimde bulunan kişinin kimliği gizli tutulmaktadır.
- **Acil durumlar:** Çocuğun hayatı veya sağlığı tehlikede ise, vakit kaybetmeden ilgili mercilere (112 Acil Çağrı Merkezi, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı vb.) bildirimde bulunulmaktadır.

6. Vaka Değerlendirme ve Analiz Süreçleri

- **İlk Değerlendirme:** Derneğe bildirilen her vaka, bir vaka çalışanı tarafından ilk değerlendirmeye alınır. Bu değerlendirmede, başvurunun demografik bilgileri, vakanın genel durumu, vakanın aciliyeti ve talebin türü gibi bilgiler toplanır. Bu bilgiler Ek-1'deki Vaka Kayıt Formu ile kayıt edilir.
- **Detaylı değerlendirme:** Vakanın detaylı bir şekilde incelenmesi için çocuğun yakın çevresindeki ilgili kişilerle görüşmeler yapılır. Çocuğun üstün yararının korunması için risklerin azaltılmasına ilişkin bilgiler toplanır. Bu bilgiler Ek-2'de Çocuğun Üstün Yarar Formu aracılığıyla yapılmaktadır. Vakanın risk düzeyi belirlenir. Çocuğun maruz kaldığı riskler dikkate alınarak risk analizi yapılır.

7. Müdahale ve Destek Süreçleri

- 7.1. Adalet erişim desteği:** Çocuk hak ihlalleriyle karşılaşan insanların ve ailelerinin hukuki özelliklerine erişimini kolaylaştırmak için sağlanan destekler dahildir. Çocuk işçiliği, istismar, zorla çalıştırma veya diğer hak ihlalleri durumunda hukuki faaliyetlerin başlatılması. Barolar, çocuk hakları merkezleri veya sivil toplum örgütleri aracılığıyla ücretsiz avukat desteğine yönlendirme. Çocuk mahkemeleri, sosyal hizmet birimleri ve ilgili kamu kurumlarıyla koordine halinde çalışmak.
- 7.2. Hak ihlalinin raporlanması desteği:** Çocuğa karşı her türlü şiddet ve istismar başta olmak üzere çocuk işçiliği, çocuk yaşta erken ve zorla evliliklerle ilgili diğer hak ihlallerinin tespit edilmesi, bu durumların resmi mercilere ve ilgili kuruluşlara bildirilmesi. Çocuk işçiliği ve hak ihlallerine yönelik güncellemelerin tanıtılması (ALO 183, CİMER, il/ilçe vb.). İhlallerin belgelendirilmesi ve doğru kanallara yönlendirilmesi için çocuk koruma süreçlerinin sürdürülmesi. Hak ihlalleriyle ilgili belgelerin hazırlanmasına destek sağlanması. Bildirimin ardından çocuk koruma sistemindeki ayrıntıların takibi ve çocuk güvenliği risklerinin en aza indirilmesini sağlamak.
- 7.3. Ekonomik ve Sosyal Destek (SED) başvuru desteği:** Maddi sıkıntılar nedeniyle çocukların çalışmak zorunda kalmasını önlemek için ailelerin ekonomik destek mekanizmalarına erişiminin sağlanması hedeflenmektedir. Ailelerin **Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı** tarafından sağlanan **Ekonomik ve Sosyal Destek (SED)** programına başvurularının yapılmasına yardımcı olunması. Sosyal yardımlara (gıda, kira, eğitim bursları, şartlı eğitim yardımı vb.) erişim için yönlendirilmesi. Ailelerin ekonomik destek almalarını kolaylaştırmak için belgelerin tamamlanması ve ilgili kurumlara başvuru süreçlerinin takibi. Ailelerin sosyal hizmet uzmanları ile görüşmelerinin organize edilmesi ve başvuru sonuçlarının takibi.
- 7.4. Psiko-sosyal ilk yardım desteği:** Çocuk işçiliği, zorla çalıştırma veya istismara maruz kalan çocuklar için ilk aşamada psikososyal destek sağlanarak travmatik etkilerin azaltılması hedeflenir. Travmaya maruz kalan çocuklara yönelik güvenli alan sağlanması ve psikososyal destek mekanizmalarına yönlendirme. Çocukların

psikolojik durumlarının değerlendirilmesi ve gerektiğinde uzmanlara yönlendirilmesi. Çocukların duygusal iyi oluşunu artırmak için bireysel veya grup çalışmaları düzenlenmesi. Ailelere çocukların ruh sağlığını destekleyici stratejiler hakkında bilgilendirme yapılması. Şiddet, istismar veya travma durumunda psikolojik danışmanlık hizmetlerine erişim için destek verilmesi.

7.5. Okula dönüş kit desteği: Çocuk işçiliği nedeniyle okuldan uzak kalan veya eğitime erişimi kesintiye uğrayan çocukların okula dönüş süreçlerini desteklemek amacıyla temel eğitim materyalleri sağlanır. Defter, kalem, çanta, kırtasiye malzemeleri gibi eğitim araçlarını içeren "Okula Dönüş Kiti" temini. Eğitim motivasyonunu artırıcı sosyal ve kültürel faaliyetler düzenlenmesi. Çocukların eğitim sistemine yeniden uyum sağlamaları için rehberlik ve psikososyal destek sağlanması. Yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği yaparak çocukların eğitime erişiminin artırılması.

7.6. Bildirim yükümlülüğü desteği: Çocuk işçiliği, istismar veya ihmal vakaları tespit edildiğinde, ilgili mevzuat çerçevesinde yetkili mercilere bildirim yapılmasının sağlanması. 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 278. Maddesi ve 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu kapsamında yetkililerin ve bireylerin bildirim yükümlülüğüne dair farkındalık çalışmaları yapılması. Çocuk hak ihlalleriyle ilgili başvuruların, Alo 183, Sosyal Hizmet Merkezleri, Valilik/ Kaymakamlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları gibi kurumlara yönlendirilmesi. Hak ihlali durumlarında, bildirim sonrası süreçlerin takibinin yapılması. Çocuk koruma komisyonları ile iş birliği yapılarak vaka bazlı çözüm üretilmesi.

7.7. Okul kayıt işlemi desteği: Okula kaydolamayan veya eğitime erişimde sorun yaşayan çocukların resmi eğitim sistemine dâhil edilmesi için destek sağlanır. **E-Okul sistemi üzerinden kayıt süreçlerinin takibi ve eksik belgelerin tamamlanması için ailelere destek sağlanması.** Mevsimlik tarım işçiliği yapan çocukların **geçici eğitim merkezlerine veya bulundukları bölgelerdeki okullara kaydının yapılması.** Ailelere ve çocuklara **zorunlu eğitim hakkı** konusunda bilgilendirme yapılması. Okul idareleriyle iletişim kurularak çocukların kayıt sürecinin hızlandırılması. Okula kaydı olmayan çocukların izlenmesi ve takip edilmesi için yerel eğitim müdürlükleriyle iş birliği yapılması.

7.8. Ebeveynler için geçim kaynaklarına erişim desteği: Ailelerin ekonomik sıkıntılar nedeniyle çocuklarını çalıştırmak zorunda kalmalarının önüne geçmek için istihdam ve mesleki eğitim imkânlarına erişimleri sağlanır. **İŞKUR, Mesleki Eğitim Merkezleri ve Halk Eğitim Merkezleri** ile iş birliği yapılarak ebeveynlere meslek edindirme kursları hakkında bilgi verilmesi. Ailelerin **mikro kredi, kooperatif destekleri veya sosyal yardımlara** erişimi için yönlendirme yapılması. Kadınların ve dezavantajlı bireylerin istihdam edilmesine yönelik programlara yönlendirilmesi. **Yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları** ile iş birliği yapılarak ekonomik destek projeleri oluşturulması. Ailelerin geçim kaynaklarını sürdürülebilir hale getirmesi için rehberlik ve danışmanlık sağlanması.

8. İzleme ve Değerlendirme Süreçleri

- **Vaka takibi:** Çocuğun durumu düzenli olarak takip edilir. Çocuğun sağlığı, eğitimi, psikolojik durumu gibi bilgiler düzenli olarak kaydedilir.
- **Müdahale değerlendirmesi:** Yapılan müdahalelerin etkinliği değerlendirilir. Gerekirse, müdahale planı güncellenir.
- **Rehberin güncellenmesi:** Bu rehber, düzenli olarak gözden geçirilir ve güncellenir. Uygulamadan elde edilen deneyimler ve yeni bilgiler doğrultusunda rehberde değişiklikler yapılabilir.

9. Kaynaklar ve İş birlikleri

Bu rehberin uygulanması sırasında aşağıdaki kaynaklardan ve işbirliklerinden yararlanılabilir:

- **Ulusal ve uluslararası mevzuat:** Çocuk Hakları Sözleşmesi, Çocuk İşçiliğinin En Kötü Biçimlerinin Yasaklanması ve Ortadan Kaldırılmasına İlişkin 182 Sayılı ILO Sözleşmesi gibi ulusal ve uluslararası mevzuat.

- **İlgili kuruluşlar:** Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler gibi ilgili kuruluşlar.

10. Ek Bilgiler

- Bu rehber, Dernek'in çocuk işçiliği ile mücadeledeki temel prensiplerini ve yaklaşımını yansıtmaktadır.
- Rehber, Dernek çalışanları ve gönüllüleri için bir rehber niteliğindedir.
- UNICEF Koruma alanında asgari standartlar
- Rehberin uygulanması sırasında etik ilkeler ve gizlilik kurallarına dikkat edilmelidir.
- Sphere El Kitabı: İnsani Yardım Sözleşmesi ve İnsani Müdahalede Asgari Standartlar

Çocuk İşçiliğini İzleme ve Önleme Derneği Çocuk Koruma Protokolü

Giriş

Bu protokol, çocukların korunması ve haklarının güvence altına alınması amacıyla, çocuğun yüksek yararını gözeterek bir vaka yönetimi sürecini belirlemek için hazırlanmıştır. Çocukların bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimlerini desteklemek ve onlara güvenli bir ortam sağlamak, en temel önceliğimizdir. Bu protokol, çocukların korunması ile ilgili ulusal yasalar, **Çocuk Hakları Sözleşmesi** ve diğer ilgili uluslararası belgeler ışığında hazırlanmıştır.

Çocuk Hakları Sözleşmesi, Madde 3.1:“Çocukları ilgilendiren bütün faaliyetlerde, çocuğun yüksek yararı temel düşüncedir.” Çocuğun yüksek yararı, çocuğun tüm haklarının ve ihtiyaçlarının her durumda ön planda tutulması gerektiğini ifade eder. Her türlü müdahale, karar veya politika, çocuğun güvenliğini, gelişimini ve refahını gözeterek şekillendirilmelidir.

Vaka Yönetiminin Tanımı

Bir çocuk koruma vakası, çocuğun korunma ihtiyacı duyduğu durumların tespitinden, vakayı kapatma aşamasına kadar izlenen sistematik bir yöntemdir. Bu süreç, vakaların daha doğru, zamanında ve etkin bir şekilde yönetilmesini sağlar.

Çocuk Koruma Vaka Yönetimi İlkeleri

1. **Çocuğun Yüksek Yararı:** Çocuğun güvenliği ve iyiliği her zaman en önemli faktör olarak kabul edilmelidir.
2. **Zarar Vermeme:** Çocuğa zarar vermemek için her türlü müdahale dikkatle değerlendirilmelidir.
3. **Gizlilik:** Çocuk ve ailesinin bilgileri gizli tutulmalı, yalnızca yetkili kişilere paylaşılmalıdır.
4. **Rıza:** Çocukların yaşı ve olgunluğu göz önünde bulundurularak onlardan rıza alınmalıdır.
5. **Ayrımcılık Yapmama:** Hiçbir çocuk, ırkı, cinsiyeti, dini, etnik kökeni veya diğer özellikleri nedeniyle ayrımcılığa tabi tutulmamalıdır.
6. **Çocuğun Katılımı:** Çocukların, hayatlarını etkileyen kararlar hakkında görüş bildirmesi sağlanmalıdır.
7. **Kaynaklar ve Güçlü Yönleri Geliştirme:** Çocuğun mevcut güçlü yönleri desteklenmeli ve gelişim fırsatları sağlanmalıdır.
8. **Kültürel Hassasiyet Göstererek Hizmet Sağlamak:** Çocuğun kültürel, dini ve toplumsal bağlamına uygun hizmetler sunulmalıdır.
9. **Kararları Çocuğun Gelişimine Dayandırmak:** Kararlar, çocuğun gelişimsel ve psikolojik ihtiyaçlarına uygun şekilde alınmalıdır.
10. **İşbirliği:** Profesyoneller arasında işbirliği sağlanmalı ve çocuk en iyi şekilde desteklenmelidir.
11. **İş Ahlakı:** Yüksek etik standartlara uyulmalı, profesyonellik ve dürüstlük ön planda tutulmalıdır.
12. **Güvenli Ortam:** Çocuğun güvenliği için uygun bir ortam sağlanmalı, çocukların sağlığı ve güvenliği gözetilmelidir.

Çocuk Koruma Kanunu ve İhbar Yükümlülüğü

Çocuk Koruma Kanunu, Madde 3/1-a

“Korunma ihtiyacı olan çocuk: Bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal veya istismar edilen ya da suç mağduru çocuğu ifade eder.” **İhbar ve Bildirim**
Adli ve idari merciler, kolluk görevlileri, muhtarlar, sağlık ve eğitim kuruluşları, diğer kamu kurum ve kuruluşlarının görevlileri, sivil toplum kuruluşları ve bir çocuğun korunma ihtiyacı olduğundan haberdar olan herkes, durumu il ve ilçelerdeki sosyal hizmetler müdürlüklerine bildirmekle yükümlüdür. (26386 sayılı yönetmelik, Md. 6).

Çocuk Koruma Vaka Yönetimi Aşamaları

1. **Vaka Tespiti:** Çocuğun korunma ihtiyacının tespit edilmesi, ilk aşamadır. Bu aşama, çocuğun korunma ihtiyacının ortaya çıkması ve ilgili kurumlar tarafından fark edilmesi sürecini içerir. Vaka tespiti yapılırken, çocuğun güvenliğini tehlikeye atan herhangi bir durumun fark edilmesi ve kaydedilmesi gereklidir.

Vaka Tespitinde İzlenecek Adımlar:

İhbar ve Bildirim:

Vaka tespiti genellikle bir ihbar veya bildirimle başlar. Çocukla ilgili koruma ihtiyacı olduğunu fark eden her kişi (sağlık çalışanı, öğretmen, sosyal hizmet uzmanı, kolluk kuvvetleri, aile bireyleri, komşular vb.) durumu ilgili sosyal hizmetler birimlerine bildirir.

- **Çocuk Hakları Sözleşmesi ve yerel yasalar** gereği, çocuk koruma ihtiyacı olan bir durum tespit edildiğinde bu durum mutlaka bildirilmelidir.
- İhbar eden kişilerin gizlilik hakkı korunmalı, ancak ihbar yapmama durumu ciddi bir sorumluluk ihlali olarak kabul edilir.

Gözlemler ve Fiziksel Belirtiler:

Çocuğun fiziksel, psikolojik veya sosyal belirtileri dikkatle izlenmelidir.

- **Fiziksel İstismar:** Çocuğun bedensel zararlar, yaralar, morluklar veya ciltteki izler, istismarın fiziksel göstergeleridir.
- **Psikolojik İstismar ve İhmal:** Çocuğun ruh halindeki değişiklikler, depresyon belirtileri, korku, kaygı, sosyal ilişkilerdeki zorluklar, travmatik yaşantılar gibi psikolojik zararlar da tespit edilmelidir.
- **Yetersiz Beslenme veya Temizlik:** Çocuğun hijyen durumu ve bedensel gelişimi de ihmalin göstergesi olabilir.

Aile Durumunun Değerlendirilmesi:

Çocuğun ailesiyle veya bakım verenleriyle olan ilişkisi incelenmelidir.

- **Ebeveyn İhmali veya İstismarı:** Çocuğun bakımını üstlenen ebeveynlerin ya da aile üyelerinin tutumu ve davranışları değerlendirilmeli; bakım verenin yetersizliği, maddi zorluklar, şiddet uygulama eğilimleri gözlemlenmelidir.
- **Aile Yapısı ve Durumu:** Ailenin toplumsal ve ekonomik durumu, ebeveynlerin eğitim düzeyleri, alkol veya uyuşturucu kullanımı gibi faktörler de vaka tespitinde önemli göstergelerdir.

Çocuğun İfadesi ve Görüşü:

Çocuğun yaşına uygun olarak, kendisini nasıl hissettiği ve yaşadığı koşulları anlatması teşvik edilmelidir.

- **Çocuğun Katılımı:** Çocuğun, kendisini güvende hissedebileceği bir ortamda, yaşadığı zorlayıcı durumları ve ihtiyacını ifade etmesi sağlanmalıdır.
- Çocuğun, yaşadığı mağduriyetler ve duygusal durumları anlatabilmesi için profesyonel destek ve rehberlik sağlanmalıdır.

Çevresel Faktörler ve Riskler:

Çocuğun çevresel koşulları, ev içindeki güvenlik durumu, mahalle veya yerleşim yeri gibi faktörler de göz önünde bulundurulmalıdır.

- **Ev İçi Güvenlik:** Evdeki fiziksel koşullar, evdeki bireylerin tutumları, evdeki şiddet durumları gibi etmenler değerlendirilmeli.
- **Çevre ve Mahalle Durumu:** Çocuğun bulunduğu çevre veya mahallede suç oranları, sosyal destek ağları, uyuşturucu kullanımı gibi riskler de göz önünde bulundurulmalıdır.

Eğitim Kurumlarının Durumu:

Çocuğun okul durumu da vaka tespiti sürecine dahil edilmelidir.

- **Okulda Duygusal ve Fiziksel Durum:** Öğretmenler ve okul görevlileri tarafından çocuğun davranışları ve sağlığı izlenmeli. Çocuk okula düzenli gitmiyor, ilgisiz veya depresif görünüyor ya da okulda zorbalığa uğruyor ise bu durum da bir vaka belirtisi olabilir.
- **Sosyal Hizmet ve Eğitim Kuruluşlarıyla İletişim:** Çocuk ve ailesiyle daha geniş bir destek sağlanabilmesi için okul yönetimi ve sosyal hizmet kurumlarıyla yakın bir işbirliği yapılmalıdır.

Sosyal Hizmetler ve Diğer Profesyonel Müdahale:

Sosyal hizmet uzmanları, psikologlar, sağlık çalışanları, öğretmenler gibi profesyonellerin koordineli çalışması gerekir.

- **Değerlendirme ve Müdahale:** Çocuğun durumunun detaylı değerlendirilmesi, profesyonellerin gözlemleri ve analizleriyle vaka tespiti yapılır.
- Çocuğun durumuna uygun destek, tedavi ve rehabilitasyon hizmetleri planlanmalıdır.

2. İlk Müdahale ve Değerlendirme: Çocuğun güvenliği sağlanmalı, durumun aciliyeti değerlendirilmelidir.

İlk müdahale ve değerlendirme aşaması, çocuğun koruma altına alınmasının ve güvenliğinin sağlanmasının ilk adımıdır. Bu aşama, vaka tespitinden sonra acil müdahale gerektiren durumları tanımak ve hızlıca çözüm geliştirmek amacıyla yapılır. Bu aşamada, çocuğun güvenliğini sağlamak, durumu aciliyetine göre değerlendirmek ve uygun bir müdahale planı oluşturmak büyük önem taşır.

İlk Müdahale ve Değerlendirme Adımları:

- Çocuğun Güvenliğini Sağlama:**
İlk aşama, çocuğun mevcut durumunun güvenli olup olmadığının hızlıca değerlendirilmesi ve gerekirse güvenli bir ortamda korunmaya alınmasıdır.
 - **Acil Durum Müdahalesi:** Çocuğun fiziksel ya da psikolojik sağlığı tehdit altında ise, bir an önce güvenli bir alana yerleştirilmesi sağlanır.
 - **Hızlı Güvenlik Değerlendirmesi:** Çocuğun ev içindeki güvenliği hemen değerlendirilir. Eğer evde tehlike devam ediyorsa, çocuğun güvenli bir yere, örneğin devlet koruması altına alınması gerekip gerekmediği belirlenir.
 - **Bürokratik Prosedürlerin Hızlı İşlemesi:** İlgili yasal prosedürler ve çocuğun korunması için gereken geçici tedbir kararları hızlıca alınır.
- Durumun Aciliyeti ve Tehdit Derecesinin Değerlendirilmesi:**
Çocuğun bulunduğu durumun aciliyeti hızlıca değerlendirilmelidir. Bu aşama, hem fiziksel hem de psikolojik tehlikelerin boyutuna göre yapılır.
 - **Fiziksel Zarar Durumu:** Çocuğun sağlık durumu, aldığı fiziksel zararlar (travmalar, yaralanmalar) göz önünde bulundurulur.
 - **Psikolojik Etkiler:** Çocuğun ruhsal durumu da önemlidir. Travma, korku, stres gibi psikolojik etkiler incelenir. Çocuğun ifadesi ve gözlemler ile psikolojik durumu değerlendirilir.
 - **Aile Dinamikleri:** Çocuğun mevcut ailesiyle veya bakım veren kişilerle olan ilişkisi ve potansiyel tehditler göz önünde bulundurulmalıdır. Aile içi şiddet, ebeveynin alkol ya da uyuşturucu kullanımı gibi durumlar da tehdit oluşturabilir.
- Hızlı Sağlık Değerlendirmesi ve Gereken Müdahale:**
Çocuğun sağlık durumu acil olarak değerlendirilmelidir. Eğer çocuğun yaralanmaları varsa, tıbbi yardım hemen sağlanmalıdır.
 - **Fiziksel Sağlık:** Çocuğun herhangi bir sağlık problemi, yaralanması ya da hastalığı varsa, ilk müdahale ve tedavi yapılır.
 - **Psikolojik Yardım:** Eğer çocuk psikolojik olarak zarar görmüşse, psikolojik ilk yardım (örneğin travma sonrası destek) sağlanmalıdır.
 - **Koruyucu Tedbirler:** Çocuğun daha fazla zarar görmesini engellemek amacıyla, gereken tedbirler alınır (örneğin hastaneye sevk, psikolojik destek için uzman yönlendirilmesi).
- Çocuğun İhtiyaçlarının Belirlenmesi:**
Çocuğun sağlık, eğitim, sosyal, duygusal ve psikolojik ihtiyaçları derhal değerlendirilmelidir.
 - **Fiziksel ve Psikolojik Destek:** Sağlık ve psikolojik destek gereksinimleri göz önünde bulundurularak uygun uzmanlarla iletişime geçilir.
 - **Eğitim ve Sosyal Hizmet Desteği:** Çocuğun eğitim ve sosyal gelişim ihtiyaçları da ilk müdahale aşamasında dikkate alınmalıdır.

5. **Hızlı Bir Aile ve Çevre Değerlendirmesi:** Çocuğun mevcut bakım verenleri ve ailesi hakkında detaylı bilgi toplanmalıdır. Ailenin durumu, çocuğun bakımını sürdürebilme kapasitesi, ebeveynin ruhsal durumu gibi faktörler gözden geçirilir.
- **Ailedeki Zorluklar:** Ailedeki sorunlar (ekonomik zorluklar, şiddet, madde bağımlılığı, mental sağlık sorunları) belirlenir.
 - **Alternatif Bakım İhtiyacı:** Eğer mevcut aile ortamı çocuğa güvenli bir ortam sunamıyorsa, alternatif bakım çözümleri (özel bakım evleri, devlet koruması) değerlendirilir.
6. **Risk Analizi ve Planlama:** Çocuğun uzun vadede korunması için gerekli olabilecek tedbirler belirlenir.
- **Risk Değerlendirmesi:** Çocuğun maruz kaldığı mevcut riskler (fiziksel, psikolojik, sosyal) hızlıca belirlenir.
 - **Koruma Planı Hazırlanması:** İlk müdahale sonrasında çocuğun güvenliğinin devamı için bir koruma planı oluşturulur. Bu plan, çocuğun korunması için gerekli olan tedbirler, takip süreci ve ilgili kurumlardan alınacak destekleri içerir.
7. **İzleme ve Değerlendirme:** İlk müdahale sonrasında, durumun değişip değişmediği izlenmelidir.
- **Durumun Değerlendirilmesi:** Çocuğun güvenliği ve sağlığı her aşamada gözden geçirilmelidir.
 - **İzleme Planı:** Çocuğun durumunun sürekli izlenmesi ve durumuna göre yeni müdahalelerin yapılması için bir plan oluşturulur.
3. **İhtiyaç Analizi:** Çocuğun korunma ve gelişim sürecinde kritik bir adımdır. Bu aşama, çocuğun fiziksel, psikolojik, sosyal ve eğitimsel ihtiyaçlarının derinlemesine incelenmesini ve uygun destek hizmetlerinin belirlenmesini içerir. Amacı, çocuğun genel iyiliğini sağlamak, sağlıklı bir ortamda gelişimini desteklemek ve potansiyel zararları en aza indirmektir.

İhtiyaç Analizi Aşamasının Adımları:

1. **Çocuğun Fiziksel İhtiyaçlarının Değerlendirilmesi:**
- **Sağlık Durumu:** Çocuğun mevcut sağlık durumu hemen gözden geçirilmelidir. Herhangi bir hastalık, yaralanma, enfeksiyon, fiziksel engel ya da tedavi gereksinimi olup olmadığı tespit edilmelidir.
 - **Acil Tıbbi Müdahale:** Eğer çocuğun herhangi bir sağlık sorunu varsa, öncelikle acil tıbbi müdahale yapılmalı ve gereken tedavi başlanmalıdır.
 - **Düzenli Sağlık İzlemi:** Çocuğun sağlık durumunun düzenli olarak izlenmesi, uzun vadede sağlık sorunlarının önüne geçilmesine yardımcı olacaktır.
 - **Beslenme ve Hijyen:** Çocuğun beslenme durumu ve hijyenik ihtiyaçları değerlendirilmelidir. Yetersiz beslenme ya da hijyen sorunları varsa, gerekli önlemler alınmalıdır.
2. **Çocuğun Psikolojik İhtiyaçlarının Belirlenmesi:**
- **Travma ve Duygusal Durum:** Çocuğun yaşadığı travmalar, duygusal stres, kaygı, korkular ve psikolojik durumu detaylı şekilde değerlendirilmelidir. Özellikle istismar ya da ihmal yaşamış çocuklarda, psikolojik destek büyük önem taşır.
 - **Psikolojik Değerlendirme:** Çocuğun duygusal ve psikolojik sağlığını daha iyi anlayabilmek için uzman bir psikolog ya da psikiyatrist tarafından değerlendirme yapılmalıdır.
 - **Terapi ve Danışmanlık Hizmetleri:** Eğer çocuğun travmatik deneyimleri varsa, psikoterapi, travma danışmanlığı ya da başka destek hizmetleri sağlanmalıdır.
 - **Gelişimsel Değerlendirme:** Çocuğun yaşı ve gelişimsel aşamasına uygun psikolojik destek sağlanmalı, zihinsel ve duygusal gelişim süreçleri göz önünde bulundurulmalıdır.
3. **Çocuğun Sosyal İhtiyaçlarının Değerlendirilmesi:**
- **Aile İlişkileri:** Çocuğun ailesiyle olan ilişkisi, aile üyeleriyle olan bağları değerlendirilmelidir. Aile içindeki ilişkiler, çocuğun sosyal ve duygusal gelişimi üzerinde doğrudan etkilidir.
 - **Sosyal Çevre ve Destek Ağı:** Çocuğun sosyal çevresi, arkadaşlık ilişkileri ve destek sistemleri gözden geçirilmelidir. Sosyal izolasyon, çocuğun psikolojik sağlığını olumsuz etkileyebilir.
 - **Eğitim ve Okul Durumu:** Çocuğun eğitim durumu, okula devam etme durumu, öğrenme güçlükleri veya eğitsel ihtiyaçları belirlenmelidir.

- **Hukuki ve Sosyal Hizmetler:** Çocuğun hakları ve sosyal hizmetlere erişimi için gerekli hukuki ve sosyal yardım süreçlerinin belirlenmesi gereklidir. Bu, çocuğun uzun vadede topluma yeniden entegrasyonuna yardımcı olabilir.
- 4. **Çocuğun Eğitim İhtiyaçlarının Belirlenmesi:**
 - **Okul ve Eğitim Durumu:** Çocuğun eğitim durumu, okulda karşılaştığı zorluklar, okula devam edememe durumu, öğretim ihtiyaçları ve eğitimle ilgili diğer faktörler gözden geçirilmelidir.
 - **Özel Eğitim Gereksinimleri:** Çocuğun öğrenme güçlükleri, gelişimsel engelleri ya da özel eğitim gereksinimleri olup olmadığı tespit edilmelidir.
 - **Eğitim Desteği:** Çocuğun eğitimde başarılı olabilmesi için gerekirse özel eğitim desteği, bireysel eğitim planları ya da psikolojik rehberlik sağlanmalıdır.
 - **Okul Dışı Sosyal Etkinlikler:** Eğitim yanında, çocuğun sosyal gelişimi için okul dışı etkinlikler ve sosyal beceri kazandırma aktiviteleri önerilebilir.
- 5. **Çocuğun Duygusal ve Ahlaki Gelişimi İçin İhtiyaçların Belirlenmesi:**
 - **Duygusal Beceriler:** Çocuğun kendini ifade etme, empati kurma, duygusal tepkilerini kontrol etme gibi becerileri üzerinde çalışılmalıdır.
 - **Ahlaki Gelişim:** Çocuğun değerler, ahlaki sorumluluklar ve toplumsal kuralları öğrenmesi için uygun rehberlik ve destek sağlanmalıdır.
 - **Bağımsızlık ve Özgüven:** Çocuğun özgüvenini geliştirecek, bağımsızlık becerilerini artıracak destekler sunulmalıdır.
- 6. **Koruyucu Aile ve Diğer Destek Mekanizmaları:**
 - **Bakım Veren Belirlenmesi:** Çocuğun bakımını sürdürebilecek güvenli ve sağlıklı bir aile ortamı sağlanmalı, gerekli durumlarda alternatif bakım (özel bakım evleri, devlet koruması vb.) planlanmalıdır.
 - **Aile ve Sosyal Çevre Desteği:** Çocuğun bakım verenleri, aile üyeleri ve sosyal çevresi güçlendirilmelidir. Bu çevreler, çocuğun iyileşme sürecinde önemli bir rol oynamaktadır.
 - **Toplumsal Destek Ağları:** Çocuğun gelişimine katkı sağlamak amacıyla, sivil toplum kuruluşları, eğitim kurumları, sağlık hizmetleri ve sosyal hizmetler ile işbirliği yapılmalıdır.
- 7. **Çocuğun Gelecek İhtiyaçları ve Uyum Süreci:**
 - **Uzun Vadeli Destek Planı:** Çocuğun korunma sürecinin ardından, rehabilitasyon ve uyum süreçleri için uzun vadeli bir destek planı hazırlanmalıdır.
 - **Sosyal Entegrasyon:** Çocuğun topluma yeniden entegre olabilmesi için gerekli eğitim, sosyal beceriler ve psikolojik destek sağlanmalıdır.
 - **Eğitim ve Mesleki Rehberlik:** Çocuğun gelecekteki eğitim ve kariyer hedeflerine uygun rehberlik sağlanmalı, mesleki eğitimler ve fırsatlar sunulmalıdır.
- 4. **Tedbir ve Destek Sağlama:** çocuğun korunma ve iyileşme sürecinde kritik bir adımdır. Bu aşama, çocuğa ve ailesine yönelik koruyucu tedbirlerin ve çeşitli destek hizmetlerinin uygulanmasını içerir. Bu süreç, çocuğun güvenliğini sağlamanın yanı sıra, psikolojik ve sosyal iyileşme, eğitim ve rehabilitasyon için gerekli adımların atılmasını hedefler.

Tedbir ve Destek Sağlama Aşamasının Adımları:

Koruyucu Tedbirlerin Belirlenmesi ve Uygulanması:

Geçici Bakım ve Yerleştirme: Çocuğun mevcut aile ortamı güvenli değilse, geçici olarak bakım evine veya uygun bir koruyucu aileye yerleştirilmesi gerekebilir. Çocuğun güvenliği sağlanmalı ve aileden ayrılma süreci dikkatlice yönetilmelidir.

Hukuki Tedbirler: Çocuğun koruma altına alınması, sosyal hizmetler veya aile mahkemeleri tarafından alınan yasal tedbir kararlarıyla güvence altına alınabilir. Bu kararlar, çocuğun yaşamını daha güvenli ve sağlıklı hale getirmeyi hedefler.

Aileyle Bağlantının Korunması: Eğer çocuğun güvenliği sağlanabiliyorsa, ailesiyle olan iletişim ve bağların sürdürülmesi sağlanabilir. Bu, çocuğun duygusal ve sosyal gelişimi için önemlidir.

Eğitim ve Psikolojik Destek Sağlanması:

Eğitim Desteği: Çocuğun eğitimi kesintiye uğramamalıdır. Okula devam edemeyen veya eğitimde zorluk çeken çocuklara özel eğitim hizmetleri sağlanmalıdır. Ayrıca, okula uyum sağlamaları için rehberlik ve psikolojik destek de verilmelidir.

Psikolojik Destek: Çocuğun yaşadığı travmalar ve zorluklarla baş edebilmesi için terapi ve danışmanlık hizmetleri sağlanmalıdır. Çocuğun psikolojik iyileşme süreci için profesyonel yardım (psikoterapi, çocuk terapisi, travma danışmanlığı) önemlidir.

Aile Danışmanlığı: Aile üyelerinin, çocuğun yaşadığı travmalarla baş edebilmesi ve sağlıklı bir destek sunabilmesi için aile terapisi veya danışmanlık sağlanabilir. Aile içi ilişkilerin güçlendirilmesi, çocuğun psikolojik iyileşmesinde kritik rol oynar.

Sosyal Hizmetler ve Destek Programları:

Sosyal Hizmet Desteği: Çocuğa, sağlık, eğitim, barınma gibi temel ihtiyaçları sağlamak için sosyal hizmet uzmanları tarafından destek verilmelidir. Bu hizmetler, çocuğun güvenliğini ve iyiliğini koruyacak şekilde yönlendirilmelidir.

Çocuk Hakları Eğitimi: Çocuğa kendi hakları konusunda eğitim verilmeli, kendini ifade etme ve haklarını savunma konusunda bilinçlendirilmeli ve güçlendirilmelidir.

Sosyal Destek Ağı: Çocuğun çevresindeki kişiler, komşular, öğretmenler, sağlık çalışanları gibi sosyal destek ağı güçlendirilmelidir. Bu kişilerin çocuk için güvenli ve destekleyici bir ortam sağlaması önemlidir.

Aileyi Güçlendirmeye Yönelik Tedbirler:

Ebeveyn Eğitimi: Aile içindeki sorunları çözebilecek, çocukları sağlıklı bir şekilde yetiştirebilecek becerilerin kazandırılması için ebeveynlere eğitim verilmelidir. Aile içi şiddet, bağımlılık gibi sorunlar varsa, çözüm odaklı programlar uygulanabilir.

Aileyi Destekleme: Eğer çocuğun ailesiyle birlikte kalmasına karar verilirse, aileye yönelik psikososyal destek sağlanmalıdır. Aile içindeki zorlukları aşabilmeleri için onlara rehberlik edilmelidir.

Toplumsal Entegrasyon ve Rehabilitasyon:

Topluma Yeniden Entegrasyon: Çocuğun toplumsal yaşama geri kazandırılması için çalışılmalıdır. Bu, çocuğun okula, arkadaş çevresine, sosyal etkinliklere ve aileye yeniden entegrasyonunu içerir. Çocuğun güvenli bir şekilde sosyal yaşantısına devam etmesi sağlanmalıdır.

Mesleki Eğitim ve Gelecek Planlaması: Eğer çocuğun yaşı uygunsa, mesleki eğitime yönlendirilmesi ve geleceği için planlar yapılması gerekebilir. Erken yaşta mesleki beceriler kazandırmak, çocuğun gelecekte bağımsız bir yaşam kurabilmesi için önemlidir.

Sağlık Hizmetleri ve Fiziksel Rehabilitasyon:

Fiziksel Sağlık Destekleri: Çocuğun sağlık durumu değerlendirilmeli ve gerekli tıbbi tedaviler sağlanmalıdır. Eğer çocuğun fiziksel bir yaralanması veya hastalığı varsa, tedavi süreci başlatılmalıdır.

Psikolojik ve Sosyal Rehabilitasyon: Çocuğun sosyal becerilerinin geliştirilmesi, grup terapisi gibi sosyal destek hizmetleri sunulabilir. Ayrıca, psikolojik iyileşmeye yönelik terapiler, duygusal iyileşme sürecini hızlandıracaktır.

Koruyucu ve Rehabilitasyon Hizmetlerinin İzlenmesi:

İzleme ve Değerlendirme: Sağlanan desteklerin ve tedbirlerin etkinliği düzenli olarak izlenmeli ve değerlendirilmeli, gerekirse iyileştirmeler yapılmalıdır.

Durum Değerlendirmesi: Çocuğun gelişim süreçleri ve ihtiyaçları sürekli olarak gözden geçirilmelidir. Çocuğun ihtiyaçlarının değişmesi durumunda yeni destekler sağlanmalıdır.

5. **Takip ve İzleme:** çocuğun korunma sürecinin etkinliğini sağlamak ve gerektiğinde hızlı müdahalelerde bulunabilmek için çok önemli bir adımdır. Bu aşama, çocuğun güvenliğini ve sağlığını korumaya devam etmek için sürecin izlenmesi, elde edilen verilerin değerlendirilmesi ve ihtiyaç duyulursa ek tedbirlerin alınmasını içerir.

Takip ve İzleme Aşamasının Adımları:

Düzenli Durum Değerlendirmeleri:

Çocuğun fiziksel, psikolojik ve sosyal durumu belirli aralıklarla değerlendirilmelidir. Bu, çocuğun iyileşme sürecindeki ilerlemenin izlenmesi ve sağlıklı gelişim için gerekli önlemlerin alınmasını sağlar. Çocuğun gelişimindeki değişiklikler, sağlık durumu, psikolojik iyileşme ve eğitimdeki ilerlemeler düzenli olarak gözden geçirilmelidir. Durum değerlendirmesi, çocuğun ihtiyaçlarının karşılandığından emin olunmasına yardımcı olur.

Aile ve Bakım Verenlerin İzlenmesi:

Çocuğa bakım veren aile üyeleri veya diğer bakım verenler de izlenmelidir. Aile içindeki destek sistemlerinin gücü, bakım verenlerin çocuğa sağladığı güvenli ortam ve ilişkilerin kalitesi sürekli olarak gözlemlenmelidir. Aile üyelerine yönelik rehberlik, psikolojik destek ve eğitim programları düzenlenebilir, gerekirse ek destek hizmetleri sağlanmalıdır.

Koruyucu Tedbirlerin Etkinliğinin İzlenmesi:

Çocuğa yönelik alınan koruyucu tedbirlerin (geçici bakım, yasal düzenlemeler, aile içi destek) etkinliği izlenmelidir. Eğer koruyucu tedbirlerin yeterli olmadığı tespit edilirse, yeni ve daha etkili önlemler alınmalıdır. Çocuğun güvenliğini tehdit edebilecek herhangi bir durum tespit edilirse, hızlı bir şekilde müdahale edilmelidir.

Eğitim ve Psikolojik Destek İzlemesi:

Çocuğun eğitimi, rehabilitasyonu ve psikolojik destek hizmetlerinin etkinliği izlenmelidir. Eğitimdeki başarı durumu, psikolojik iyileşme süreci ve genel sağlıklı gelişim süreçleri izlenmeli ve değerlendirilmeli, gerektiğinde yeniden yapılandırılmalıdır. Çocuğun sosyal becerileri, duygusal iyileşmesi ve akademik başarıları gözlemlenmeli ve takip edilmelidir.

Sosyal Hizmet ve Sağlık Desteklerinin Takibi:

Çocuğa sağlanan sağlık hizmetleri (fiziksel ve ruhsal tedaviler) ve sosyal hizmetlerin (yardım, destek) düzenli olarak izlenmesi gerekmektedir. Çocuğun sağlık durumu değişirse, yeni sağlık ihtiyaçları göz önünde bulundurularak uygun tedavi ve bakım sağlanmalıdır. Aile üyelerine yönelik sosyal hizmetlerin etkinliği de izlenmeli ve gerektiğinde yeni destek hizmetleri sağlanmalıdır.

İzleme ve Değerlendirme Raporlarının Hazırlanması:

Çocuğun durumu hakkında düzenli izleme raporları hazırlanmalıdır. Bu raporlar, çocuğun gelişimi, aldığı hizmetler, izlenen tedbirlerin etkinliği ve genel durumu hakkında bilgi verir. Bu raporlar, karar vericiler ve ilgili sosyal hizmetler kurumları için temel veri sağlar, böylece daha etkili müdahaleler yapılabilir.

Acil Durum Müdahalesi:

İzleme sırasında, çocuğun durumu kritik şekilde değişirse, hemen müdahale edilmelidir. Örneğin, çocuğun bulunduğu ortamdaki tehlikeler arttıysa veya psikolojik destek süreci başarısız olduysa, ek tedbirler ve destekler devreye sokulmalıdır. Acil durumlar için bir müdahale planı oluşturulmalı, kriz durumlarında çocuğun güvenliğini sağlayacak adımlar belirlenmelidir.

Aile İlişkilerinin ve Sosyal Bağların Güçlendirilmesi:

Çocuğun sağlıklı bir sosyal çevreye sahip olabilmesi için, ailesiyle ilişkilerini güçlendirmek adına gerekli destekler sağlanmalıdır. Ayrıca, çocuğun sosyal bağlarını güçlendirecek aktivite ve programlara yönlendirilmesi faydalı olacaktır. Aile içi şiddet, bağımlılık ya da diğer olumsuz durumlar devam ediyorsa, bu durumlar için müdahale planları oluşturulmalıdır.

Çocuğun Katılımının İzlenmesi:

Çocuğun katılımı, sağlanan hizmetlere ve tedbirlere nasıl dahil olduğu izlenmelidir. Çocuğun kendi görüşlerinin alınması, gelişimine katkı sağlayacak şekilde düzenli olarak izlenmeli ve değerlendirilmelidir. Çocuğun iyileşme sürecine katılımı, onun duygusal iyileşmesi ve bağımsızlık kazanması açısından önemlidir.

Bütünsel Değerlendirme ve Raporlama:

Çocuğun takip ve izleme süreci sonunda, her aşama düzenli olarak gözden geçirilmeli ve bir değerlendirme raporu hazırlanmalıdır. Bu rapor, tüm yapılan müdahalelerin etkinliğini ve sürecin nasıl ilerlediğini yansıtmalıdır. Durum değerlendirmesi, gelecekteki planlamalar için bir temel oluşturur.

6. **Vaka Kapatma:** çocuğun korunma sürecinin tamamlanması ve sağlıklı bir şekilde yaşamına devam etmesi için önemli bir adımdır. Ancak bu aşama, çocuğun durumu iyileştikten sonra yapılan son bir değerlendirme ve süreç sonrasında kesinlikle sonlandırılmamalıdır. Çocuğun iyileşmesi, tedavi sürecinin başarılı bir şekilde tamamlanması ve koruyucu önlemlerin etkili bir şekilde uygulanmasının ardından, vakaların kapanması mümkün olur. Ancak durumun sürekli izlenmesi, çocuğun uzun vadeli sağlığı ve güvenliği için kritik öneme sahiptir.

Vaka Kapatma Aşamasının Adımları:

İyileşme Durumunun Değerlendirilmesi:

Çocuğun fiziksel, psikolojik ve sosyal iyileşmesi gözden geçirilmelidir. Vakanın kapanması için çocuğun, durumuna uygun tedavi, eğitim ve psikolojik destek alarak belirlenen hedeflere ulaşmış olması gerekmektedir. Çocuğun sağlık durumu, psikolojik durumu ve sosyal ilişkilerindeki gelişmeler değerlendirilir. Eğer bu alanlarda olumlu bir gelişim sağlanmışsa, vaka kapanabilir.

Koruyucu Tedbirlerin Etkinliğinin Kontrolü:

Çocuğa yönelik alınan tüm koruyucu tedbirlerin etkinliği son bir kez gözden geçirilmelidir. Çocuğun güvenliği, bakımı ve sağlığı için alınan tedbirlerin işlevsel olup olmadığı, çocuğun çevresindeki tehlikelerin ortadan kalkıp kalkmadığı belirlenmelidir. Çocuğun güvenli ve sağlıklı bir ortamda olduğundan emin olunmalıdır.

Aile ve Bakımverenle İletişim ve Değerlendirme:

Aile üyeleriyle ve bakım veren kişilerle yapılan son değerlendirme ve görüşmeler yapılmalıdır. Aileye verilen eğitim, psikolojik destek ve diğer rehberlik hizmetlerinin sonuçları kontrol edilmelidir. Aile, çocuğun bakım ve eğitimi konusunda yeterli bilgi ve desteğe sahip mi? Aile içi ilişkilerdeki iyileşme süreci devam ediyor mu? Bu sorular göz önünde bulundurulmalıdır.

Çocuğun Durumu Hakkında Raporlama:

Çocuğun gelişimi ve durumundaki iyileşme hakkında kapsamlı bir rapor hazırlanmalıdır. Bu rapor, vaka sürecinin her aşamasını, yapılan müdahaleleri ve elde edilen sonuçları içermelidir. Rapor, çocuğun yüksek yararına odaklanarak tüm iyileşme süreçlerinin doğru ve etkili bir şekilde takip edilip edilmediğini gösterecek şekilde hazırlanmalıdır.

Sürekli İzleme ve Değerlendirme Planı:

Vaka kapandıktan sonra, çocuğun durumu sürekli izlenmelidir. Çocuğun gelişimi, eğitim durumu ve aile ile olan ilişkilerinin takibi için belirli aralıklarla değerlendirme yapılması gereklidir. Çocuğun ve ailesinin ihtiyaçları, vaka kapanma sürecinde net bir şekilde tespit edilmiş olmalıdır. Bu aşamadan sonra, herhangi bir olumsuz gelişme yaşanması durumunda, sürecin yeniden başlatılması için bir plan yapılmalıdır.

Destek Hizmetlerinin Sağlanması:

Çocuk ve aile, ihtiyaç duyabilecekleri ek destek hizmetleri hakkında bilgilendirilmeli ve gerektiğinde yönlendirilmelidir. Bu hizmetler, eğitim, psikolojik destek veya aile içi rehberlik gibi çeşitli alanlarda olabilir. Çocuğun bağımsız bir şekilde gelişebilmesi için, devam eden destek hizmetlerinin sağlanması önemlidir.

Aileye ve Çocuğa Yönelik Son Bilgilendirme:

Vaka kapanmadan önce, çocuğa ve ailesine durumla ilgili son bir bilgilendirme yapılmalıdır. Ailenin sorumlulukları ve çocuğun gelişimi konusunda yapması gerekenler açıklanmalıdır. Aileye, çocuğun gelişimi ve bakımına dair gerekli kaynaklar sağlanmalı, çocuğun yüksek yararına yönelik her türlü adımın atılması gerektiği hatırlatılmalıdır.

Vakanın Resmi Olarak Kapatılması:

Vakaya dair tüm belgeler ve raporlar tamamlanarak resmi olarak vaka kapatılabilir. Ancak, çocuğun durumunun takibi ve izlenmesi için belirlenen süreler ve takip mekanizmaları çerçevesinde süreç devam ettirilmelidir.

Geriye Dönük Değerlendirme ve Öğrenilen Dersler:

Vaka süreci tamamlandıktan sonra, geri dönük bir değerlendirme yapılmalıdır. Bu değerlendirme, vaka yönetimi sürecinde yapılan hatalar ve elde edilen başarılar üzerinden yapılır. Bu değerlendirmeler, gelecekteki vakaların daha etkili yönetilmesi için bir rehber olur.

EK-2: Çocuk İşçiliğiyle Mücadeleye Yönelik Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Görev Sorumlulukları

Müdahaleye Dair Bilgiler		
Kodu	İçeriği	Görev Sahibi
VYK01	Şartlı eğitim- şartlı sağlık yardımında yararlandırılması	İl Milli Eğitim Müdürlükleri Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlükleri
VYK02	Çocukların veya ailelerin kendileri belirlenmiş okullar hakkında bilgilendirilmesi ve okullara kayıt edilmesi	İl Milli Eğitim Müdürlükleri İl/ilçe Mevsimlik Tarım İşçileri ile Göçer ve Yarı Göçer Ailelerin Çocuklarının Takip Ekipleri
VYK03	Çocuğun özel ihtiyacına yönelik eğitim tedbirinin alınması /uygun eğitim kurumuna erişimin sağlanması	İl Milli Eğitim Müdürlükleri İl/ilçe Mevsimlik Tarım İşçileri ile Göçer ve Yarı Göçer Ailelerin Çocuklarının Takip Ekipleri
VYK04	Çocuklar için okul kıyafetleri ve malzemelerinin sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları aracılığı ile temin edilmesi	İl Milli Eğitim Müdürlükleri Aile sosyal hizmet il müdürlükleri Sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları
VYK05	Ebeveynin uygun mesleki eğitim kuruluşuna yönlendirilmesi	İŞKUR
VYK06	Ailenin ve sosyal yardımlaşmama ve dayanışma vakıflarınca sağlanan yardımdan faydalandırılması /3294 sayılı kanunun hükmünce	Aile sosyal hizmet il müdürlükleri Sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları
VYK07	Çocuğun taşınmalı eğitime ya da bölgedeki prefabrik okula yönlendirilmesi	İl milli eğitim müdürlükleri
VYK08	Çalışma riski altındaki çocuğun mesleki eğitime yönlendirilmesi	İl milli eğitim müdürlükleri

VYK09	Özel eğitim ihtiyacı olan çocukların rehberlik araştırma merkezi müdürlükleri tarafından eğitim imkanlarından faydalandırılmasını sağlanması	İl Milli Eğitim Müdürlükleri
VYK10	Özel bakım ihtiyacı olan çocuğun, resmi kurum bakımı ya da özel kurum bakımından faydalandırılması	Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlükleri
VYK11	Özel bakım ihtiyacı olan çocuğun ailesinin şartların karşılanması durumunda evde bakım desteğinden faydalandırılması	Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlükleri
VYK12	Okul çağına gelmemiş çocuğun ebeveyninin, önceden belirlenmiş eğitim ve bakım merkezlerine yönlendirilmesi	Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlükleri
VYK13	Haklarında tedbir kararı olan çocukların "Sosyal Ekonomik Destek" hizmetinden faydandırılmaları	Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlükleri
VYK14	Fiziksel ve psikolojik şiddetten etkilenmiş çocuklara yönelik psikososyal destek sağlanması	Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlükleri
VYK15	Ebeveynlerin MEB hayat boyu öğrenme genel müdürlüğü kapsamında açılan meslek eğitim kurslarına yönlendirilmeleri ve imkanlardan faydandırılmaları	MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü
		İl Milli Eğitim Müdürlükleri
VYK15	Yabancı uyruklu ebeveynlerin MEB hayat boyu öğrenme genel müdürlüğü kapsamında yer alan "Türkçe Öğrenim Kursları" ve "Türkçe Okuma Yazma Kursları"ndan faydandırılmaları	MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü
		İl Milli Eğitim Müdürlükleri
VYK16	Çocuğun MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü kapsamında yer alan "Göçer ve Yarı Göçer Aileler ile Mevsimlik Tarım İşçisi Ailelerin Çocuklarının Eğitim Desteğinin Kurumuna Yönlendirilmesi"	MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü
		İl Milli Eğitim Müdürlükleri

VYK17	Ebeveynlerin ve öğrenim dönemini tamamlamış çocukların İŞKUR bünyesinde var olan "İş ve Meslek Danışmanlığı" hizmetlerinden yararlandırılmaları	İŞKUR
VYK18	Ebeveynlerin ve öğrenim dönemini tamamlamış çocukların İŞKUR bünyesinde yer alan "İş Başı Eğitim" programından faydalandırılmaları	İŞKUR
VYK19	Çocuğa yönelik ihmal ve istismar vakasının tespiti durumunda 5395 sayılı kanun kapsamında uygun tedbirlerin kullanılması	Adalet Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlükleri MEB Sağlık Bakanlığı
VYK20	Mevsimlik tarım işçilerinin çocuklarının sosyal hizmetlere erişimlerine yönelik çalışmalar yürüten taşra teşkilatının kurumsal kapasitesinin güçlendirilmesi	Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü
VYK21	Mevsimlik tarım işçilerinin çocuklarının eğitime yönelik çalışma yürüten taşra teşkilatının 2016/5 sayılı Genelgeye uygun olarak kurumsal kapasitesinin güçlendirilmesi	Temel Eğitim Genel Müdürlüğü
VYK22	Fiziksel psikolojik risklerden etkilenmiş çocukların taşra teşkilatı aracılığıyla desteklenmesi;	Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü
VYK23	Sosyal yardımlara ve sosyal hizmetlere ilişkin tanıtıcı materyallerin oluşturulması ve okul müdürleri ile paylaşılması ,	Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü
VYK24	Sosyal yardım sağlayan kamu kurumları ve yerel yönetimler arasında işbirliğinin geliştirilmesi ve STK'ların katkılarının alınması	Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü

VYK25	Sosyal yardımlara ve danışmanlık hizmetlerini de içeren sosyal hizmetlere ilişkin uygulamaların çocuk işçiliğini de önlemeye katkı verecek şekilde yaygınlaştırılması	Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü
VYK26	Çocuklara Yönelik sosyal yardım programlarının kapsamının ve etkinliğinin artırılması	Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü
VYK27	İl Çocuk Hakları Komitelerinde çocuk işçiliği ile mücadele konusunun özel olarak ele alınması	Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü
VYK28	İl Milli Eğitim Müdürlükleri tarafından mevsimlik tarım işçilerinin çocuklarının okula devamını sağlamak üzere taşınabilir eğitim sisteminin ve mobil/prefabrik okulların yaygınlaştırılması ve alternatif uygulamalarının geliştirilmesi	Temel Eğitim Genel Müdürlüğü
VYK29	Çocukların haklarına ilişkin ailelerin farkındalıklarının artırılması amacıyla eğitimler, ulusal ve yerel düzeyde kampanyalar yapılması	Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü
VYK30	Çocuk Hakları Stratejisi içinde çocuk işçiliği ile mücadelenin öneminin vurgulanması	Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü
VYK31	Maarif müfettişleri , öğretmenler, il ve ilçe müdürleri ve idarecilerin çocuk işçiliği ile mücadele konusunda hizmet içi eğitim yoluyla bilgilendirilmelerinin ve eğitim almalarının sağlanması	Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü
VYK32	Çocuk İşçiliği İle Mücadele Öğretmen El Kitabı'nın eğitim camiası ile elektronik ortamda paylaşımının sağlanması	Temel Eğitim Genel Müdürlüğü
VYK33	Okul çağına gelmemiş çocuklar için, eğitim ve bakım hizmetlerinin sunulması	Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlükleri

